

9010

Աւետ. Պր. Կ. Բաղդատ.
Երեւան:

Աւետ. Պր.

ԲՈՑԵՐ

ՈՒ

ԽՈՑԵՐ =

ԳԻՆ 100 ՓԱՐԱ

8.11.99

Գ. - 27

301-99
9-27

01 JAN 2009

17 9 NOV 2011

Հ. Պապուկյան

ԲՈՑԵՐ

ՈՒ

ԽՈՑԵՐ =

«Ինչ որ մեր խեղճ սրտին տրուած է սիրել
կինն է, քնուժեան մանրանկարը չնչին
Աստուած էնոր վրայ ուզեց ամփոփել
Փորրացնելով, ինչ որ կայ գողտր ու նրբին»:

Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. Ա. Յ. ԵՒԵՄԻԱՆԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

(Սուլբան-Համամ, Մոլա Թափ)

1911

2010

13 MAR 2013

24953

ՆԱԽԱԲԱՆ

Նրբամակիօրէն յուզումի ուժգին սիրակա-
նութեան օտար յափոյ, մէկ շունչով տողած,
ալլազան տողերու մէջէն, այս անգամ, մասնա-
ւորապէս սիրայիններէն մաս մը հաստատ աւեմս,
ծափելի գործ մը արտադրողի յուսկնութիւնը
չեմ ունենար. ու այս զգացումս պիտի խնդրէի
որ իրաւացի պատճառ մը համարուէր անխնայ
քննադատութեան ներդաժնութեան մեղմութիւնը
հայցելուն, խոստանալով, յառաջիկային մէջ,
աւելի լաւ բաժին մը խառնել Հայ-Գրականու-
թեան մշտնջող նստանիւնին:

Ղ. Դ.

29 Յունվ. 1944

Սկիւսար

977-82

ԵՐԳԷ՝ ԸՍԻՐ.

«Երիսասարդ քլալ ու երգել.»

Պ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Երգէ ըսիր, երգէ գիտյածդ տաղերու մէջ
Երգէ՛, ու ես մտիկ ընեմ ինչպէս՝ հրճւոտ
Արտայտներուն առաւօտեան զարթօնքէն վերջ.
Դրէ՛ գիտյածդ և թող կեանքըդ կարդացուի հող:

Երգէ անուշ սա ընութեան խորհուրդները,
Երգէ միսքի՛ք փափսուքով՝ զարնանային
Սուլումներուն բուրումնալից երաղները,
Ու ըսէ ինձ թէ ո՛րպիսի տենջող կ'այրին:

Երգէ ահեղ սաստը մռնչող փոթորկին,
Ու հեռապառ վուվուն անոր երբեմնակի,
Խեղդւումներու սրտչտուքը հեծեծազին,
Անհունօրէն հոն մաքառող սէրը կեանքի:

Երգէ կեանքին գաղտնիքները և ժանտ մահուան,
Ու վշտերդէ հառաչները ապրողներու,
Յաւին առջեւ, ուր մեր ոտքեր կը դողդղան,
Գերեզմանի մթին եզրէն ոչ չատ հեռու:

Մութ սրտերու հեծկտուքը լաւահառաչ,
Հաւատաւոր հողիններու յոյսը ուժգին,
Աստուծոյ մը հայրութեանը, մահուան առաջ.
Խռովայոյդ՝ երազներովն կեանքի յուշքին:

Երգէ՛ անուշ տրոփող տենջը մեր կուրծքին տակ,
Մեզ հատցնող լուռ պաշտումը երանածին,
Կարօտալի սպասումներն մեր անյատակ,
Ու օրհնաբեր սփոփանքը սիրոյ լացին:

Երգէ՛, երգէ ինչ որ գիտես, երգէ ըօրի,
Հսկայ աշխարհն որ կը տքայ, կը տուայտի.
Մարդկութիւնը որ կը ծլի ցաւին մէջ իր,
Ու խնծիղի անհոգ կեանքը մեր դեռատի:

Ահա կ'երգեմ, չէ՞ որ մեր երգն մեր տենջերէն,
Մեր սիրաբուլիս երազներէն կը ծնանի.
Ու աղօթքը մեր կուրծքերէն վճխօթէն
Վեր բարձրացող, պոռթկումը չէ սրտի ձայնի:

Ո՛րքան ատեն որ սէրդ ապրի առ կուրծքիս տակ,
Խանդուտելով հոգիս շունչովդ երանազին,
Երգերս սրտէս պիտի ծնին ինքնանուագ,
Թէպէտ լեզի ցաւով կեանքի տոտապանքին:

ԱՂԻՈՐԻՆ.

Եկուր, աղջիկ, դաշտերն երթանք քեզի հետ,
Ո՛հ, դարուն է, լեռներն դմրուխտ են հագեր.
Աղւորներու լուռ կը ժպտին ծաղիկներ,
Բոլր արեւին տարփանքին տակ հեշտաւէտ:

Սիրուն աղջիկ, անտառն երթանք քեզի հետ,
Արդ՝ դարուն է, ծառերն խօսուն են դարձեր.
Աղւորներու կը զեղզեղեն թռչուններ,
Օրհներգելով առաւօտը արփաւէտ:

Եկուր, հոգիս, գիւղը երթանք քեզի հետ,
Գարունն եկաւ, կեանքը հոն է եռուզեռ,
Աղւորներու համար կ'ապրին մարդիկներ,
Ու այս կեանքին դարնան ալ մէջ խնկաւէտ,

Ես ալ քեզի համար կ'ապրիմ առ յաւէտ:

Հ Ո Վ Ի Ն.

(Րոնսո Րոսուպի)

Հովիկ, ըոէ հովիկ, ո՞ւրկէ կուգաս այսպէս.
Ահ, գաղտնալից հեւք մը կ'այրի բորբ շունչիդ տակ.
Անձկակարօտ իրմէ լուրի կ'սպասեմ ես.
Ըսէ՛, խօսէ՛, ուրկէ՞ կուգաս այսպէս արագ:

Սէրէն հիւանդ, հոգւոյս մնջէ մեղմ ու յստակ.
Սփոփաղին՝ բաղձոտ հնչող ցեղերու պէս,
Ահ, երազկոտ կ'անցնիս, կուչիս լուռ, անդիտակ.
Հովիկ, ըսէ՛. հովիկ, ո՞ւրկէ կուգաս այսպէս:

Ըսէ հովիկ, երանազին գինովն կարծես
Ձայնին անուշ, ուրկէ վանկ մը և կամ կրակ
Կըքոտ մարմնէն իր, տարփանքէն յար մշտակէդ.
Ահ, գաղտնալից հեւք մը կ'այրի բորբ շունչիդ տակ:

Իրմէ հեռու ես ապրեցայ վշտով համակ,
Անդորրս թուալ ցորեկներէս, գիշերներէս,
Եւ արցունքն է յորդահոսան գլխուս մէջ հակ.
Անձկակարօտ իրմէ լուրի կ'սպասեմ ես:

Եթէ երբեք բացաւ քեզի իր սիրտը վէս,
Ահ, պատմելու տենջանքները իր անյատակ,
Այդ գաղտնիքին կարօտ հողիս կուլայ, դիտե՞ս.
Ըսէ՛, խօսէ՛, ուրկէ՞ կուգաս այսպէս արագ:

Ա'ւ յոգնեցայ լուրթնէն իրեն անյագ,
Հովիկ, եթէ իրեն դառնաս, ինձմէ ըսես,
«Իրմէ հեռու կեանքնս կ'անցնի չոր ու ցամաք»,
Պօսի՞ս, ինձ պէս երբ պաղատի կարօտակէդ,
Հովիկ, ըսէ՛:

Վ Ի Ն Ա Ն Ե Լ

Ազուր մարմինիդ բոյրէն գինովցայ,
Անուշ աչքերուդ նայուածքէն կրակ,
Կախարդուած ոտքիդ՝ սիրտս դըրի ընծայ:

Երազիդ վրայ հողիս կը ծփայ,
Յորձանքէն քշուած իրբեւ մի նաւակ,
Ազուր մարմինիդ բոյրէն գինովցայ:

Երկիւղած իղձէս պաշտուած դու ջահ ,
 Քեզի մատուցի աղօթքներս համակ ,
 Կախարդուած ոտքիդ՝ սիրտս դըրի ընծայ :

Դիցունհիս , քեզի բերելով անբաւ
 Արցունքներս , ցաւին դառնորէն գիտակ ,
 Աղւոր մարմինիդ բոյրէն գինովյայ :

Յիշատակդ այրող , հոգիէս անցաւ ,
 Թռչունի մը պէս , ա՛խ այնքան արագ .
 Կախարդուած՝ ոտքիդ՝ սիրտս դըրի ընծայ :

Քու առջիդ կ'իյնամ երազահմոյ ,
 Սէրըս՝ Աստուածը , հոգւոյս անյատակ .
 Աղւոր մարմինիդ բոյրէն գինովյայ ,
 Անուշ աչքերուդ նայուածքէն կրակ :

Է՛Հ, Ա՛Լ ՃԱՐ ԶԿԱՅ...

Է՛հ , ալ ճար չկայ , զլուսըս յոգնած ,
 Այրող ճակատիս ներքեւ կը ծռի .
 Հիւանդ եմ , անզօր , կռնակս է կքած
 Երազներու վրայ , անբիծ , աղածրի .
 Սիւռէթիդ վրայ , կեանքով առկցուած .
 Այսպէս յոգնարեկ՝ մրափով ծերի :

Հոգի՛ս , հիւանդ եմ , դիւայլին շուքեր
 Միթած աչքերուս մէջ պար կը դառնան .
 Գիշերահաւ մը կարծես թէ կերկեր
 Անվերջ իր երգը կուլայ ողբական .
 Ու օձը խայթող ներսս է պառկեր ,
 Հոգիս կը հեծէ շունչովը ձմրան :

Հիւանդ , ախտաբեկ , գերեզմանին հետ
 Քոյր եղբայր եղած՝ անոր առհաւրոտ
 Սարսափին թաղկող դողին տակ անհետ .
 Ուրուապատկերներ՝ ցուրտ մտքիս մէջ , հող
 Կը դժեն տարտամ , անուշ պատկերէդ
 Յուշքեր , խորհուրդիս մէջը մահահոտ :

Ու կ'անձկամ, աղւո՛րս, աչքերուդ կրակ
 Եւ բոցեղ շողով խոհերուս խորէն
 Յարաճուն հոսող նատիրն անյատակ
 Յբուես, գիշերի իր ցնորքներէն .
 Տխրութեան ծովը ուռած կուրծքիս տակ,
 Հպարտ ոտքերուդ կը լերեմ նորէն :

Ճագաւնեւու խորշ՝ աւերակ հոգիս,
 Անբաւ իղձն ունի մարմինէդ ծօրող,
 Պարանոցիդ շուրջ, լանջքէդ հոլանի՝
 Կրքամու հեւքի բոյրին անողող .
 Համբոյցիդ դողով, աղջի՛կ, պլլէ գիս,
 Գինով շունչդ մեղրիկ պտտանքս ըլլայ թող :

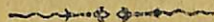
ՏՐՏՈՒՆՁՔ.

Է՛հ, մնաս չունի, դիս արհամարհէ՛ ,
 Գորովըս աղտ մը սեպէ քու անձին ,
 Թող չկակուղնայ ա՛խ սիրտըդ սառէ ,
 Հրայրքին առջեւ տենդահոս լացին :

Ու հոգ չէ, մերժէ պաշտումս սիրակաթ,
 Աղւոր մարմինըդ յանձնէ ուրիշին ,
 Եւ ճոխ զընայքով դովացուր յայրատ ,
 Անկուշտ ծարաւը տրիանուտ կըքին :

Հոգ չէ, դիս ատէ, ու մոռացումի
 Փռչին տակը թող սէրըս թաղուի ,
 Հոգիս թող հեծէ ցաւը Լքումի ,
 Գիտցի՛ր, միշտ կուռքս ես, խրոխտ դիցունի :

ԲԱՆՏԷ-ՎՈՒ.

Ամէն հովէ ոտքին ձայնը կ'առնեմ կարծես,
Իրեն զալուն ժամն է անցեր, բայց շարունակ
Կ'ըսեմ, կուգա՛յ քիչ մըն ալ դեռ սպասեմ ես:

Ու կը դիտեմ ատուերները անցնող քովէս,
Ամէն դէմքի տրտմաթախիժ նայիմ շիտակ...
Ամէն հովէ ոտքին ձայնը կ'առնեմ կարծես:

Ու ժամերը այնքան անսկիւտ կ'անցնին այսպէս
Ու կը դադրին ոտքի շարքեր մեղմանուազ,
Կ'ըսեմ, կուգայ, քիչ մըն ալ դեռ սպասեմ ես:

Սպասումը աչքերու մէջ երազատես,
Պաղի, որպէս աղի ջուրի յոգնած մի ալ,
Ամէն հովէ ոտքին ձայնը կ'առնեմ կարծես:

Անվերջ յոյսի, ո՛վ սպասում տառապակէզ,
Կարծես կուլան սրտիս տրոխող զարկերն համակ,
Կ'ըսեմ, կուգայ, քիչ մըն ալ դեռ սպասեմ ես:

Ու կ'սպասեմ անշարժ քարէ արձանի պէս,
Քմայքներուն դերի, կամքին լուռ հպատակ:
Ամէն հովէ ոտքին ձայնը կ'առնեմ կարծես,
Կ'ըսեմ, կուգա՛յ՝ դեռ քիչ մըն ալ սպասեմ ես:

ԻՐ ԵՐԳԻՆ ԶԱՅՆԸ.

(Poësis)

Իր երգին ձայնը զիչերուան մուծէն
Կ'անցնէր բոցի պէս. ցաւատանջօրէն
Շանթելով ժայռը տենջերուն հոգւոյս,
Ողբովը հնչուն ցաւերու անլոյս,
Կ'անցնէր արցունքիս անձրեւին մէջէն:

Եւ փոթորկալի սրտիս, կուրօրէն
Անդէտ, դեռ մանուկ, սէրերու անուս.
Նոր լոյս մը ծնցուց յոյսերուն խորէն
Իր երգին ձայնը:

Անվերջ կարօտներս որոնք կ'օրօրեն
Արդ հիւանդադին լուռ սէրըս անյոյս,
Եւ խաւարչլտին թափը հեծքերուս,
Մէջըս քնացող սեւ՝ անհունօրէն,
Իզձեր արթնցուց այս զիչեր նորէն
Իր երգին ձայնը:

ԿՆՈՋ ՄԱՁ.

« Միայն կնոջ մը մազը : »

ՍՈՒՒՖԹ

Բերնիս համբոյրն կարծես կ'զգաս
Ով նրբին մազ միակ սիրոյս .
Եւ կը հրճուիս դու սիրանազ ,
Արցունքներուս վրայ անյոյս :

Հրաշակերտ ա՛խ իր զլխուն ,
Կարօտներովն սնած ես դուն .

Իր երազին իղձովն անքուն ,
Պաշտօններովն իր սարսուռն :

Ո՛վ կնոջ մազ , ո՛վ սուրբ նշխարհ ,
Մասունքն եղիւր կուրծքիս վրայ ,
Ո՛վ սեւ երազ , ո՛վ սուտ աշխարհ
Որ ցաւերու տակ կը տքայ :

Ու արցունքով թող քեզ պահեմ ,
Անմխիթար հոս սրտիս մօտ .

Շրթունքներուս առկ թալկադէմ ,
Վշտէն հիւծած , ու մահահոտ :

Բերնիս համբոյրն , կարծես կ'զգաս
Ով նրբին մազ պաշտելիս
Եւ հրճուանքդ այդ սիրանազ
Արցունքներով ա՛խ կ'այրէ զիս :

ՆԱԽԱՆՁՈՏ ՍԷՐ.

Քանի զքեզ կը պաշտեն՝ դարպասողներդ կը չատնան
Չսիրուելու կասկածին տակ կը հատնիմ՝ յամբօրէն ,
Քանի անոնց կը բաժնես ժպիտներդ աննման ,
Ներսըս կայրի դառնօրէն ժառու նախանձէն անօրէն :
Քեզ ուրիշինն տեսնելու դաղտիարէն կ'արթնան
Տարտարոտները կուրծքիս , սե խոհերուս խորերէն ,
Ու վիրաւոր մռնչող անեղ վազրի մը նման՝
հառաչանքներես թունաւոր մթնոլորտըս կ'արիւնեն :

Ու կատաղի , կատաղի , այս մոլուցքէն դառնօրօր ,
Կ'իյնամ այսպէս յիմարած երազօրէն սիրահար .
Ա՛հ , ե՞րբ պիտի , ե՞րբ պիտի , վերջակիտուին այս
բոլոր

Ցաւերն վէրքիս սիրաբուղիս , ու հողւոյս մէջ ուր
տեղ յար
Մէկիկ մէկիկ կը թաղեմ , իղձերս , տեսչերս ամէն օր .
Ա՛խ երբ պիտի պատանքեմ նախանձոտ սէրս այս
յիմար :

Ե Ր Գ,
(ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՂԶԿԱՆ)

Գարնանային արևի մը պէս աղւոր,
Հպարտ աղջիկ, քմայքներուդ գերին եմ.
Պատարաւոր ու զոհարեր, մեղաւոր,
Քու պարիկի նազանքներուդ սիգածեմ:
Առաւօտեան ցօղերու պէս բիւրեղէ
Թուխ աչքերով, քնքուշ էակ շիկահեր.
Զիս համբոյրից երազանքովն ողողէ,
Ու ճակատըս մրկող տապին զովացք բեր:
Քու տարփալից լանջքիդ վրայ թող հանգչի
Տառապակոծ սա դուլսըս հիւանդոտ.
Սիրախտաւոր ուրոյցքներս հառաչքի,
Թող մեղմանան, թող սիրտիսն զանհն հող:
Կարօտակէզ հիւանդն եմ ես չրթներուդ,
Թող մրախեմ այդ դեղթափին ծօրքին տակ.
Ու նեկտարը ըլլայ շունջիդ բոցանուտ,
Իրերագիրկ այդ մոլուցքին անյատակ:
Գորովանքիդ թեւերուն մէջ պրկէ զիս,
Ու մարմինիս թմբիդ հագցուր մեղմաբար.
Դուն՝ կիւսածին նայեալ միակ երազիս,
Արեւելքի ժպտուն աղջիկ գեղավառ:

ՇՐԹՈՒՆՔՆԵՐՍ...

Շրթունքներս այնքան մօտիկ երջանկութեան
բաժակին,
Իր շունչին տակ, խորհրդամոլ կրակին տաք
աչքերուն.
Մարմնէն հոսող անուշ բոյրի սարսուռքին տակ,
խանդաղին
Մազնիսալիս, կարթուած իր հմայքներէն օրօ-
րուն:

Երիտոսարդ տարիներու երեսիկ օրեր, որոնց մէջ
Անկալուած սոսկ ժըպիտ մը անհուն իղձեր կը ծնի,
Եւ յուսախաբ անտեսումը որ կը մարէ վաղաչէջ,
Երազները հրալորըօք մաքերու մէջ կենդանի:

Որքան անտի դեռ կը յիշեմ, այդ քաղցրագոյն
վայելքին
Արբշտանքը. մենք միս մինակ՝ ես քովիկը՝
սարսուռն.

Յարահոսան ժպտներէն հողիս տարուած տենչաղին
Հեշտանուաղ երկրպագու էնոր ծիրան չրթներուն:

ՊԱՐԱՊ ՏԵՂԸ ՓՆՏՈՒԵՑԻ...

Ա՛խ, երկար ատեն խորունկ տենջացի
Անուշ լանջքի մը, որ ինծի սիրէր.

Անկեղծ համբոյրով մոռցընէր լացի
Անքուն օրերըս, երազներս աւեր:

Միայն զիս սիրող մէկը չգտայ,
Աշխարհն ուրախ էր, աշխարհն էր զուարթ.

Ամէն սրտի մէջ սէր մը կար պարզկայ,
Ամէն կուրծքի վրայ խոստումի մի վարդ:

Եւ տառապանքի ուղիէն շատ օր
Միս մինակ գացի սիրոյ հոտէն,

Այս օր արիւնոտ ոտքերըս մոլոր,
Ի գուր քալելէն՝ յոգներ ուռեր են:

Շքեղ լոյսին մէջ ինկած չուքին պէս,
Վշտին ստուերն է հողիս մթազին.

Վայելողներու մէջ նետուած անտես,
Կ'այրի կարօտէն սիրոյ կրակին:

Ա՛խ պարապ տեղը խորունկ տենջացի,
Անուշ լանջքի մը որ ինծի սիրէր.

Անկեղծ համբոյրով մոռցընէր լացի
Անքուն օրերըս, երազներս աւեր:

ԵՐԳ.

Անցնող հովին պէս երգերով լացի,
Կարօտս մեջեցի.

Անոր պէս անհուն վատերըս լացի,
Չանսացիր ինծի:

Հպարտ ու աղւոր անցար քովիկէս,
Ճառագայթի պէս,

Գերի վարելով հոտէդ, գիտե՞ս
Հողիս յուսակէդ:

ԵՐԳ.

Ա՛խ մինչեւ լոյս կրակներով այրեցայ,
Սեւ կարօտի կրակէն.

Իր նայուածքին բոցերովը հրաչեայ
Խոցատուեցայ սարսօրէն:

Երազներով օրօրուեցայ մինչեւ լոյս,
Ցնորալից երազով.

Դառնութիւնը իմ՝ յոյսերուս իմ սիրոյս,
Ես ողբացի դառն լացով:

Ե Ր Գ.

Անձանօթ էր ինձ, զինք չէի ճանչնար,
Բայց տէր է դարձեր, կեանքիս նէ այս օր.
Թեթեւոտն ու մեղմ անցուց յամրաբար,
Գովէս, հոգիէս իր մարմինն աղւոր:

Ծփուն մազերը պայծառ արեւէն
Լուացուած, մաքուր ջրվէժի մը պէս.
Ուսերուն վրայ կ'իյնար հեւալէն՝
Ծառաւին վրայ հոգւոյս մշտակէզ:

Ձմեռուան շունչը երբէք չգիտցող
Երկինքներու տակ, աճած վարդն էր ան,
Որուն վրայ ինկաւ սէրըս իրբեւ ցօղ,
Կուրծքիս արտիւններն իր մէջը մեռան:

ՄՆԱՍ ԲԱՐՈՎ.

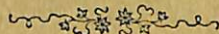

Է՛հ, ուրախ եմ որ այսպէս
Ալ վերջապէս կը թօթուեմ,
Ճնշող սէրըդ իմ սրտէս,
Ծանրատաղտուկ ու դժխեմ:

Ալ ուրեմն վերջապէս,
Մղձաւանջէդ ազատ եմ.
Որ դառնօրէն, յուզակէզ
Կը հիւծէր զիս աչքիդ դէմ:

Գոցենք անցեալն ու մոռնանք
Երբեմն հրճուտ այդ էջին
Հղօր թովքը. ու անկանք

Դիմենք ծիծղուն, լաղմայանդ
Վայելքներու վայրէջքին,
Ու ա՛լ զիրար չճանչնանք:

ԼՈՒՍԸՆԿԱՅ ԳԻՇԵՐ.

Լուսընկայ գիշեր, կարօտի գիշեր,
Այբաժ հագիէս զով քամին անցաւ.
Ուրեալ մը գրկած երգէ մը անցաւ,
Ա՛խ, լուսին գիշեր, կարօտի գիշեր:

Լուսընկայ գիշեր, համբոյրի գիշեր,
Աղջիկ, աչս գիշեր հողոյս տիրացար.
Նորէն յուշքերուդ փարեր եմ անծայր.
Ա՛խ, լուսին գիշեր, համբոյրի գիշեր:

Լուսընկայ գիշեր, արցունքի գիշեր,
Կուլամ դառնօրէն սիրոյս ետեւէն.
Ախր՛րըս, վա՛խերս հոգիս կ'աւերեն,
Ա՛խ, լուսին գիշեր, արցունքի գիշեր:

ԱՆՑՆՈՂ ԱՄՍՈՒՆ ԱՍԴԻՆ.

Ամառուան պայծառ օրերը անցան:
Ա՛խ, առանց քեզի, առանց համբոյրիդ.
Դժբաղդ օրերըս սահեցան անձայն,
Աղի արցունքներս հոսեցան շիթ շիթ:

Եւ աղւոր տեսքիդ անհուն կարօտէն,
Սաւ փուշերու ծոց սիրտըս բոյն դբրաւ.
Քու նուռ շրթունքիդ կը տենչամ նորէն,
Կախարդ աչքերուդ կրակին ծառաւ:

Օրերըս անցան, ցաւերս բազմացան,
Ախ քեզմէ հեռու, ժպիտէդ հեռու,
Ու առ յուշքերը սիրոյս, ցիրուցան,
Դառնութեամբ կուլան լուին հեծքերու:

Անոք ու մինակ ինկեր եմ ճամբայ,
Չորս դիս անծանօթ անակընկալներ.
Ու մանուկի պէս որբ հոգիս կուլայ,
Չորս դիս տրտմալից, լքում ու աւեր:

Ու առանց էնոր ինկեր եմ ճամբայ,
Աստուած, ա՛խ ինտոր պիտի ընթանամ.
Իր սիրոյն քարը ծանր՝ սրտիս վըրայ,
Ու սիրոյն ցաւը՝ լացով դառնահամ:

Բ Օ Ն Տ Է Լ.

Անմարելի հրդեհի պէս
Ցաւն անշէջ է, հոս՝ կուրծքիս տակ,
Կարօտի լացն ալ մշտակէզ,
Աչքերուս մէջ այնքան կրակ:

Ա՛խ ծառաւ հողոյս զիտես,
Տենչասարսուռ ու անյատակ.

Անմարելի հրդեհի պէս
Սիրոյ ցաւ կայ, յար, կուրծքիս տակ:

Քեզմէ հեռու՝ անհունապէս
Տառապագին ուղիս, մինակ
Ու դառնօրօր կ'երթամ այսպէս,
Սիրոյ ճամբէն, լուռ, տրտմունակ:
Անմարելի հրդեհի պէս
Ցաւն անշէջ է միշտ կուրծքիս տակ:

ԳՆԱ՝ ԵՒ ԵՐԶԱՆԻԿ ԵՂԻՐ.

Ո՛վ զիտէ որո՛ւ յայրատ զբկին մէջ,
Ազուր մարմինըդ պիտի տանջուի.
Պագշոտ համբոյրով ծծուելով անվերջ,
Մեղրը շրթունքիդ, ծախուած ուրիշ:
Ո՛հ, անուշ, անուշ, ան պիտի թաղուի
Ստինքներուդ զիրգ երանութեան մէջ,
Եւ անդամներուդ մէջ զընէ ցաւի
Սարսուռներ, աղտոտ իր տրիանքէն գէջ:

Անոր զարչելի մաղձոտ շունչին մէջ
Թալթլկած, ինկած, պիտի եղծուի
Հպարտ կուսութեանդ փառքը ճիւղառէջ,
Փշրելով տենչերդ սիրոյ ծառաւի:

Ու դուն համակերպ՝ պիտի երկարես
Հպարտ իրանըդ բիրտ պահանջքի տակ,
Ծածկոցներու մէջ ճոխ բեհեգերիզ
Թափւող իր անհուն կրքին հպատակ:

Դուն որ մերժեցիր ու ատեցիր զիս,
Բաղդը հետդ ըլլայ, վայելէ անյադ.
Դրամի սիրոյն գիտցիր այս կեանքիս
Սէրը ատեցիր, ո՛վ ինկած հրեշտակ:

Ր Օ Ն Տ Օ.

Այս սենեակի մէջն յուշքերով առլցուն,
Նստէ երբեմն երբ հոսանքուն անանուն
Տխրութենէ մը, ծանրագին, վիթխարի,
Գերեզարուած սեւ մրաիէն խաւարի:

Դարպասներու յղիացումէն յար ցնծուն,
Ու գինովցած երանութիւնդ երազուն
Երբ վրդովուի թափէն սիրոյ բոցերուն,
Ու երբ ցնցէ հոգիդ պաշտումն համբոյրի:

Այս սենեակին
Մէջ հոս՝ նստած, յիշէ թովքը օրերուն,
Երբեմն քովիկդ սուրբ յոյսերով օրօրուն,
Միակ ուխտովս, դեռ անաղարտ, դեռ արի,
Փորձութեան դէմ, որ կոյս իղձով դեռ կ'այրի:
Յիշէ՛ անցեալ գաղտնիքները պատերուն

Այս սենեակին:

ՍՕՆԷ.

— 0 —

Սիրեցի՛ քեզ, գիտնալով որ անկարելի
Ըղձանքի մը, բաղձոտ հոգիս կը թեւածէր.
Սիրեցի՛ քեզ, տարփանքով մը պաշտումնալի,
Ես ուխտաւոր քուրմըդ եղայ երկար օրեր:

Ու աչքերէդ համակրանքի սոսկ նշոյլի
Մը փոխարէն, դերիդ եղայ անձնանուէր.
Ու քմաւար ժպիտներուդ մէջ կը քալի,
Երբեմն այնպէս կարծեցի թէ սէր կը յածէր:

Այսօր յստակ կը տեսնեմ թէ կեանքս որպէս
Յիմարօրէն քշքշուեր է պատրանքներէդ,
Հովէն տարուած ուղեմովար տերեւի պէս:

Զո՛ւր սթափում. պաշտումիս տէր նոյն պա-
րիկն ես,
Գիթոտ վարուէ յուսալսափի զառնութեանս հետ,
Եւ թող տուր որ եզբօր մը պէս գէթ սիրեմ
քեզ:

ԳՆԱ՛, ԳՆԱ՛.

Դնա՛, դնա՛
 Հպարտօրէն,
 Սիրոյս վըրայ
 Կոխկըրտելէն:

Անցի՛ր, դնա՛,
 Հոգւոյս խորէն
 Ու հեռակայ
 Ապրէ նորէն:

Բայց ո՞ւր պիտի
 Սիրտ մը դռնեւս
 Իմինիս պէս,

Որ տուայտի
 Սիրելէն քեզ
 Անհունապէս:

ԿՈՒԼԱ՛Մ ԿՈՒԼԱ՛Մ.

Կախարդանքներուդ տակ երազօրէն
 Թիւղուած, հմայուած, չեմ գիտեր ինչպէս
 Ու տարուած ձայնիդ անուշ օրօրէն
 Անշէջ սիրով մը սիրեցի դքեղ:

Ու սիրած ժամուանս առջի մէկ օրէն,
 Հոգիս պաշտումիդ ճամբուն լուռ ու հեղ
 Ուխտաւորն եղաւ, այնքան կուրօրէն
 Խորունկ զինովցայ յիմար սէրէդ ես:

Այսօր որ կամաւ քեզ մոռնալ կ'ուզեմ,
 Վշտաբեկ սրտիդ քարսրտութենէն,
 Ո՛հ, կը զգամ ցաւը յուշքերուս տարտամ:

Այսօր որ, աւա՛ղ, առաջին անգամ
 Անցեալին յուշքերն հոգւոյս կը պեղեն
 Սիրոյդ շիրիմը, ա՛հ, կուլա՛մ, կուլա՛մ:

ԶՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ,

Քանի անգամներ իրեն գրեցի,
Պաշտումով լեցուն, կարօտով լեցուն՝
Պատմեցի սէրըս, սուրբ, իրաւացի,
Պարզեցի իրեն տենչերուս լեզուն:

Ու դադտնիքները երազիս բացի,
Հոսող արցունքներս, տխրութեամբ օծուն,
Աչքերուս անքուն հրայրքը լացի,
Ու իրմէ հեռի այս կեանքըս փրցուն:

Ու անգամ մը իսկ չ'սպաստասանեց .
Ա՛խ, սարսելէն տակաւ յողնեցայ,
Չանձրախտէն ներսըս կ'այրի դառնահեծ:

Ինչո՞ւ չ'ճանչցաւ սէրըս այնքան մեծ,
Ինչո՞ւ չընդունեց հոգիս իբր ընծայ,
Ինչո՞ւ թուղթերուս չ'սպաստասանեց:

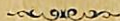
ՊԱՏՈՒԷՐ.

Իմ անունըս ալ մի՛ յիշեր,
Մոռացութեան մէջ թաղէ զայն .
Քաղցրութիւնը մեր սիրաջեր
Անցեալ կեանքին, մեղրահոսան:

Ու օրեր վերջ եթէ երբէք
Անցնելով մեղմ, ուղիներէն
Հին յուշքերուդ, հոն անցերեկ
Սիրոյս շիրմին քովէն նորէն,

Հոն չթափես սին արցունքներ
Խափուած սիրոյ այդ շիրմին վրայ .
Ու հանգիստըս մի վրդովեր,
Թող զիս, քովէս անցիր գնա՛:

ԹՐԻՈՒԷ.

Անշուշտ օր մը պիտի գիտնաս,
Թէ որքան բուռն սիրեցի քեզ,
Ու կարօտներս տենչերս անհաս,
Անշուշտ օր մը պիտի գիտնաս.
Հատնումներըս լուռ, հեզանազ,
Հառաչներըս տառապակէզ.
Անշուշտ օր մը պիտի գիտնաս,
Թէ որքան բուռն սիրեցի քեզ:

ՆԱՄԱԿՍ.

— 0 —

Ա՛խ քեզ ի՞նչ գրեմ. սա տառապանքի
Մեկանին թաթխած գրիչիս ծայրով.
Այս լուռ հատնումըս ու՛ր պիտի յանգի,
Հոգիս ետեւդ կուլայ օրերով:

Հրճւոտ աշխարհ մ'էր անհուն ժպիտի
Ուր պաշտումը կար, ու ամէն կողմ՝ կեանք.
Ու մեր սրտերը այնքան դեռատի
Անտարբեր էին օրերու անկանք:

Ապրիլն անուշ էր, գիրգ թեւերուդ տակ
Կեանք ստանալով պերճ՝ նայուածքէդ տաք,
Ու յաւերժօրէն այսպէս անյատակ
Մ'նալով թովուած սիրոյդ ոտքին տակ:

Հաւատայ խօսքիս, աշխարհի երես
Ոչ մէկը խանդով քեզ պէս սիրեցի,
Եւ ոչ մէկ աղջիկ կրցաւ քեզի պէս,
Զիս պաշտողն ընել սիրոյն կանացի:

Եւ ոչ մէկ երազ քաղցրագոյն այնքան
Հոգիիս իղձը եղաւ պաշտելի,
Բալասան վշտիս, դեղհատ ըղձական,
Թռիչքը մտքիս, սիրովդ սարսուղի:

Ներսըս կրակ կայ սէրէդ ընկած՝
Հոգւոյս մէջ ձայն մը՝ տենչերուս լեզուն,
Մշտնջենական երգ մը սիրարժարձ
Շունչովդ շինուած, պաշտումովդ լեցուն.

Կենսաբաղձ սրտիս մայրամուտ արեւ .
 Զմեռն հոգւոյս մէջ անքուն կը հեծէ ,
 Ու ես կը մտիմ , ցուրտ է , անարեւ ,
 Հովերն կը պատմեն մրմունջներ լացէ :

Յոյսերըս մէկ մէկ թաղեցի կարգաւ ,
 Արատ արցունքով լացի զանոնք ես ,
 Բայց հոգւոյս անգորր ա՛խ երբէկ չեկաւ ,
 Սիրտըս սուգ պատեց սև պատանքի պէս :

Միայնութիւնը իրիկուններու
 Կզգամ արդ կ'իջնէ հոգւոյս ալ վրայ
 Ա՛խ վատթար ժամեր , քու քովէն հեռու
 Հեռու ժպիտէդ վարդ , սիրահրմայ :

Ու ալ ի՞նչ գրեմ , սա տառապանքի
 Մեղանին թաթխած գրիչիս ծայրով
 Այս լուռ հասնումըս ու՛ր պիտի հանգի
 Հոգիս ետիդ կուլայ օրերով :

ԵՏ ՊԻՏԻ ԴԱՌՆԱՅ .

(Քիրիկ)

Այս քան երկարկեկ ըստանումի լուռ օրերէն ետքը ,
 Ուր երջանկութեան անդարձ շտապին սարսռա-
 ցին հետքը
 Տակաւ կանհետի , արդ սրտիս անդուլ ձայնն է
 անխնայ ,
 Գոնէ անգամ մը երբեմնի սիրոյն ես պիտի դառ-
 նա՞յ :

Հեղ մ'ալ կը դառնա՞յ անուշ ժամերու յիշա-
 տակներուն ,
 Անդամներս վատոյժ իր հուժկու մարմնին կեան-
 քովն է արտփուն .
 Հեղ մ'ալ գլուխըս այնքան յոգնաբեկ իր լանջ-
 քին վրայ ,
 Գոնէ անգամ մը իր նախկին սիրոյն ես պիտի
 դառնա՞յ :

Ըսէ՛ , ա՛խ ըսէ՛ , հիւանդոտ կոչիս պատասխան
 մը տուր
 Յուրտ լուռութենէդ հոգիս յոգնեցաւ , կուլայ գե-
 րահուր ,

Բաղձստ երազիս վշտստ հառաչն է, իղձն է մըշ-
տակայ,
Նէ արդեօ՞ք նորէն իր նախկին սիրոյն ետ պիտի
դառնա՞յ :

ՇԱՏ ՕՐԵՐ ԵՏՔ.

Շատ օրեր ետք երբ նայուածքըս կը հանդըպի
քուկինիդ,
Որոշակի՝ կուզէ խօսիլ, բաժանումի օրերէն.
Սպասումէն յոգնաբեկած պահերէն, ջուրտ, ան-
ժպիտ,
Գիշերներէն, տառապանքի ցաւովն յղի կուրօրէն:
Ու կը տեսնեմ, հոն ուրուագիր գաղտնախօր-
հուրդ բաներ կան,
Բայց բերանդ անհամարձակ, զանոնք խօսիլ
չէ կարող,
Զիղջի լացը, յետամընաց աւաղումիդ, ուշ
այնքան,
Երազամոլ թարթիչներուդ տակ երերուն սար-
սուղօղ :

Ուշ է. մոռցի՛ր, վայրկեանները մեր սիրահար
ժամերուն,
Ուրըմպեցինք անվերջ օրէն կախարչանքը օրօրուն,
Անհուն, անծիր կարօտները մեր պատանի լանջ-
քերուն,
Գարնան լուսոյ, վաղուան յուսոյ ըղձանքները
ասմազուն:

Ու մի՛ յիշեր, այն պահերը ուր ես քեզի պատ-
մեցի,
Եւ ուր քեզի հոգիս բացի, ա՛խ առանց մէկ
կասկածի,
Թէ կրնայիր օտարանալ, օր մը մոռնալ սիրուածի
Անկեղծութիւնդ, խոստովանող միամիտօրէն կա-
նացի:

Շատանց յայտերս մէկիկ մէկիկ կայծերու պէս
մարեցան
Եւ խաւարի սարսափին տակ մանուկի պէս
կուլամ արդ,
Ու երբ տեսայ սեւ հրճուաքըդ մենութեանդս
վրայ դառն,
Ոխ ուխտեցի քեզ գէժ, մոռցած խոստումներդ
սիրաւանդ:

Այս օր շատ ետք , երբ նայուածքըս կը հանդը-
պի քուկինիդ
Որոշ գիտեմ կուզէ խօսիլ բաժանումի օրերէն .
Սպասումէն յոգնարեկած անցեալէն ցուրտ , ան-
ժպիտ ,
Գիշերներէն տառապանքի ցաւովն յղի կուրօրէն :

ԱՍՏ ՀԱՆԳԶԻ

Մոռացութեան ու լքումի աս օրերուն ,
Ախ , կենսախայտ սիրոյս յուշքին դուն՝ ուրուա-
կան ,
Զիս մի՛ նեղեր , հոգիս արդէն վշտովդ լեցուն ,
Գերեզմանիդ սուգը միայն ունի լալկան :

Սա տրտմութեան , սա արցունքի սեւ ժամն-
րուն ,

Ախ չեմ ուզեր աշխարհի լոյսն բազմաբուրեան .
Զէ չեմ ուզեր ախ կեանքի յոյս մը իսկ որուն
Կառչած ըլլան անցեալ յուշքերս երջանկութեան :

Այլ եւս զինքը կուզեմ մոռնալ , յաւերժօրէն
Գրել անոր յիշատակի շիրմին վըրայ
« Զճանչցաւ սէրս , ծնած սրտիս պաշտումներէն » :

Ո՛վ պաշտելի կոյս որ անցար հոգւոյս խորէն .
Ո՛վ տխրալից յիշատակը սիրահրմայ .
Քու ետեւէն ես դառնաղին կուլամ նորէն :

ԽՈՂԵՐ .

Միս մինակ եմ . հոգիիս մէջ կը հեւայ
Տառապագին երկար լաց մը , կարօտիս
Անծայր ուղին մտցնելով պահ մը գիս ,
Ուր աշխարհը յաւէտ կըլլայ անհմայ :
Ինչու՞ այնքան յիմարօրէն սիրեցի ,
Արբշտանքը ինչու՞ անուշ էր թովքիդ .
Ու ըմպեցի սիրոյդ գինին անքթիթ
Հոգ չէր թէ այդ՝ գերի կընէր զիս քեզի

*
* *

Այդ օրերուն թովքը ինչքա՛ն անուշ էր ,
Որքան լեցուն երանագին պահերով .

Երջանկութեան հրճուտ պահեր անհրաւեր .

Կը ծնէին , մեր տենչերուն օրօրով :

Այդ անցեալին՝ որքան խանդով սիրեցինք
Ինչ որ ինկաւ մեր հմայուած գրկին մէջ
Որքան ժպիտ՝ անէանք կար , ու երկինք
Հոն կը թուէր մեր սիրոյն մէջ ձիւնառէջ :

★
★

Եթէ հեղ մ'ալ անցեալին՝ պէս միանանք ,
Բայց մեզ բաժնող միջոցն որքա՛ն է երկա՛յն ,
Եթէ զարթնուն մեր երազներն արդ անկեանք
Եթէ սիրով մեր սրտերը դեռ խայտան .

Գորովագին որպէս խանդով համբուրեմ՝
Սուրբ արիւնը չրթունքներուդ ծիրանի
Երազներուս խոնջութեամբը սեւադէմ
Սիրոյդ վէրքին ցաւովն որ դեռ կարիւնի :

★
★

Միս մինակ եմ՝ հոգիս մէջ դեռ կուլայ
Տառապագին երկար լաց մը . կարօտիս
Անծայր ուղին մոցընելով պահ մը դիս ,
Ուր աշխարհը յաւէտ կըլլայ անհմայ :

ԱՐՅՈՒՆՔՆԵՐ.

1. Երեկոյեան ստուերներ ոգիներու պէս կիջնեն,
Սուգի քօղով պատանքուած թանձրանալով
գլխուս վրայ
Հոգիս սեւ սեւ կողողուի այդ գորշութեան
անհունէն
Միաջնակ եմ ցաւիս հետ , նորէն գիշեր ան
կըլլայ
2. Աղջիկներու աղջիկը , դիցանոյշը երազիս .
Տառապալի ուղիիս դու մեղանուշ գեղունիին ,
Որքան քնքուշ էր լանջքըդ , ու որքան
քաղցր վարդերիդ
Տղու հոգիդ , անցեալի այդ օրերու մէջը հին :
3. Ու կաղւորնար արեւը դէմքիդ վրայ խաղալէն
Մթնոլորտը կը խնկուէր մեղրիկ շունչէդ
արբշտող ,
Ու իմ հոգիս տենչօրէն քշուած ձայնիդ օրօրէն ,
Աչքերուդ հուրն կիցնար հոն՝ ծառաւիս վրայ
իբրեւ ցօղ :

4. Ո՛վ իմ սրտիս հրճուանքը, դեռ քեզ կանձ-
կամ հեռուէն
Ինչպէս մոլար ճամբորդը յուսապարգեւ հիւ-
սայգին
Ով շողերէ կուրցած ծով արցունքս կու-
լամ գիրկդ նորէն
Տխրութեամբը անծանօթ ծանր բեռերուն
այս կեանքին:

5. Ինչո՞ւ այսքան՝ լռութիւն միթէ սէրդ ալ
մեռած է
Գիտեմ որ մահն ուժեղ է ծանծաղ ու կեղծ
սէրերէն,
Սպասումըս կը յոգնի անցնող կեանքիս այս
լացէ
Ինչո՞ւ երազս ա՛խ չես գար սիրտիագին ինձ
նորէն:

*
*

Գարունն անցաւ ու գնաց, ամառն անցաւ ու
գընաց
Աշնանային մրրիկներ ձմեռն կուլան մօտալուտ.
Անցեալ անուշ օրերու կախարդանքը պաշտուած
Ըսէ թաղե՞մ վերջնապէս յիշատակին հետ սի-
րոյդ:

ԲԱԺԱՆՈՒՄԻ ՊԱՀՈՒՆ.

« քանի մը տաղերը, ձեռքերուդ մէջ կը դնեմ,
ամայի երկրէ մը արձագանգող քու ձայնդ է,
երես անդարձ կը զատուինք, վաղուան օրն
է սեւդէմ
մռայլն է անծանօթ թեւերուն մէջ իր բանտէ:

ը կարծես պղտորուած՝ այրող շունչէ մը գինով,
յսիս ծովուն սեւ ամպերն բօթ կը բերէն
հեռուէն,
ըջին անգամ ալ թերեւս զանգալներու գան-
գինով
սնուն ցաւին տակ լռած չըթուենքս խօսին
քեզ նորէն:

մբաղ գնա՛, բաժնուինք իմինս մութ է, մա-
հանոտ,
հներով պղծուած դառն հեծքերու մուգին,
տաղի մոլուցք մը անհունօրէն երազկոտ,
Թորկալից կը տքայ, կանձկայ անոր աւերքին,

ն ու չքեղ է ճամբաղ, ու պաշտումը ետէդ
քիդ նման անբաժան ոտքերուդ տակ կը
պառկի,

Սէրէն գինով անձկանքներ կելեւեցեն շունչիդ հետ,
կը խնկուի ամէն ինչ շնորհներուդ պարիկի :

Պահէ աղջիկ, խնամով, սա տաղերը մեր կեան-
քին .

Օրեր վերջը յիշելու, թէ օր մը քեզ սիրեցի,
Պաշտումով մը սրբազան, քմայքներուդ տա-
ժանգին

Տակ տենչացի աւելի, հմայքներուդ կանացի :

Եւ օրեր ետք երբ այլ եւս ընկեր եղած ուրիշին,
Ու երբ տեսնես զարիվարն գեղեցկութեանդ
տենչալի,

Ու երբ յիշես պատահմամբ քեզ սիրողներն տ-
ռաջին .

Այս հատորը թող ըլլայ սիրոյս յուշքին բանալի :

Մնաս բարո՛վ, բաժնուինք . սա միգրան է մեր
կեանքին,

Պիտի քալեմ նեղ ճամբէս անօգնական միայնակ:
Փոխան շունչիդ տարփալի հեւքէն հիւանդ խա-
ւարին

Պիտի երթամ համակերպ սիրոյդ բոցը կուրծքիս
տակ :

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0337040

24953